וקטליאות נזמים וטבעות [א]מעבירין ממנה כדי לנוולה (א)ואחר כך [ב]מביא חבל מצרי וקושרו למעלה מדדיה [ג]וכל הרוצה לראות בא לראות [ד]חוץ מעבדיה ושפחותיה מפני שלבה גס בהן [ה]וכל הנשים מותרות לראותה שנאמר [1]ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה: **גמ'** מנהני מילי א"ר חייא בר גמדא א"ר יוסי בר' חנינא אתיא תורה תורה כתיב הכא [2]ועשה לה הכהן את כל התורה וכתיב התם [3]על פי התורה אשר יורוך מה להלן בשבעים ואחד אף כאן בשבעים ואחד: ומאיימין עליה וכו': [ו]ורמינהו (ב)כדרך שמאיימין עליה שלא תשתה [ז]כך מאיימין עליה שתשתה אומרים לה בתי אם ברור לך הדבר שטהורה את עמדי על בורייך ושתי לפי שאין מים המרים דומין אלא לסם יבש שמונח על בשר חי אם יש שם מכה מחלחל ויורד אין שם מכה אינו מועיל כלום [ח]לא קשיא כאן קודם שנמחקה מגילה כאן לאחר שנמחקה מגילה: ואומר לפניה וכו': ת"ר [ח]אומר לפניה דברים של הגדה ומעשים שאירעו בכתובים הראשונים כגון [4]אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם יהודה הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא ראובן הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא ומה שכרן מה שכרן כדקא אמרינן אלא מה שכרן בעולם הזה [5]להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם בשלמא ביהודה אשכחן דאודי דכתיב [6]ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני אלא ראובן מנלן דאודי (ג)דא"ר שמואל בר נחמני אמר ר' (ד)יוחנן מאי דכתיב [7]יחי ראובן ואל ימות [8]וזאת ליהודה כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבש"ע מי גרם לראובן שהודה יהודה (א) וזאת ליהודה (ב) מיד [8]שמע ה' קול יהודה על איבריה לשפא ולא הוה קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיעא [8]ואל עמו תביאנו ולא הוה קא ידע משקל (ה)ומטרח בשמעתא בהדי רבנן [8]ידיו רב לו לא הוה קא סלקא ליה שמעתא אליבא דהילכתא [8]ועזר מצריו תהיה בשלמא יהודה דאודי כי היכי דלא תישרף תמר אלא ראובן למה ליה דאודי (ו)והאמר רב ששת [ט]חציף עלי (בר ישראל) דמפריט חטאיה כי היכי דלא ליחשדו אחוהי (ג): אם אמרה טמאה אני וכו': (ז)שמעת מינה כותבין שובר אמר אביי תני מקרעת א"ל רבא והא שוברת קתני אלא אמר רבא במקום שאין כותבין כתובה עסקינן: ואם אמרה טהורה אני מעלין אותה לשערי מזרח: מעלין אותה

התם

וקטליאות. תכשיט הוא כמין חצי עיגול פתוח וקוגרת בו את חלוקה ומקיף את גרונה מן הלדדין: **חבל המצרי.** עשוי מצורי דקל מסיב הגדל סביב הדקל וכרוך עליו: **וקושר למעלה מדדיה.** כדי שלא ישמטו בגדיה לארץ: **שלבה גס בה.** כשאדם רואה בני בימו דעתו מתגברת עליו ולא תירא ולא תודה ואנו מבקשין שתודה ולא ימחה שם הקדש על המים: **וכל הנשים מותרות לראותה.** לקמן(ו) פריך והא תנא רישא כל הרוצה לראות בה רואה ואפילו אנשים: **ונוסרו כל הנשים.** מקרא הוא ביחזקאל: **גמ' מנא הני מילי.** דבעיא ב"ד הגדול נהי דבירושלים בעינן להשקותה כדכתיב והעמיד הכהן את האשה לפני ה'(ז) אבל ב"ד הגדול דהיינו שבעים ואחד מנלן דלא נתכשרו בה אחד משני בתי דינין שהיו שם של עשרים ושלשה אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה כדאמר בסנהדרין (דף פו:): **מה להלן.** בזקן ממרא: **בשבעים ואחד.** דכתיב (דברים יז) מן המקום ההוא מקום מיוחד דהיינו לשכת הגזית שאפילו מצאן אבי פגי והמרה עליהן ילפינן מיניה דאין המראתו המראה (סנהדרין דף יד:): **עמדי על בורייך.** היסמכי על נקיותיך: **קודם שנמחקה מגילה.** כדי שלא ימחה השם מאיימין שלא לשתות ולאחר שנמחקה אומרים לה דברי תנחומין לשתות אם נקיה היא כדי להתירה לבעלה שלא תירא מן המים ותאמר טמאה אני והיא טהורה ותוציא לעז על עצמה ועל בניה: **בכתובים הראשונים.** בדברים הכתובים בתורה שנעשו בימים הראשונים כגון הגדה זו דאשר חכמים יגידו ויודו על חטאם ולא כחדו עונם מאבותיהם ומי הם ראובן במעשה בלהה כדלקמן ויהודה במעשה תמר צדקה ממני: **להם לבדם נתנה הארץ.** יהודה זכה למלכות בתוספת' דברכות (פ"ד) ראובן נטל חלק תחילה בארץ בעבר הירדן: **ולא עבר זר בתוכם.** דרש רבי תנחומא אימתי לא עבר זר בתוכם כשבא משה לברכן: **יחי ראובן וזאת ליהודה.** אין לך בברכת כל השבטים מתחלת וזאת חוץ מזו: **עצמותיו של יהודה מתגלגלין בארון.** עצמות כל השבטים העלו ממצרים והוא שאמר יוסף והעליתם את עצמותי מזה אתכם (שמות יג) עם עצמותיכם והיו עצמות כל השבטים שלהן קיימת ויהודה איבריו מתפרקין ומתגלגלין בארונו מפני שנידה את עצמו בערבונו של בנימין וחטאתי לך כל הימים (בראשית מג) אפי' לעולם הבא ומהכא נפקא לן (מכות דף יא:) (י)נידוי של חכם אפילו על תנאי הוא בא: **מי גרם לראובן שיודה.** במעשה יצועי אביו: **יהודה.** שהודה במעשה תמר. וכן היה מסורת בידיהם ומדרש אגדה דר' תנחומא כשאמר יהודה צדקה ממני עמד ראובן ואמר בלבלתי יצועי אבי ועכשיו יחי ראובן שלדו קיימת כאילו הוא חי וזאת ליהודה שהוא מתגלגל: **לשפא.** למקום שנתקו משם כמו דשף מדוכתיה (חולין דף מב:): **למתיבתא**(ד). לישא וליתן עם שאר החכמים: **למשקל ומטרח.** לישא וליתן: **ידיו רב לו.** יהא לו נלחם לריב ריבו. והאי דכתיב ידיו לשון מלחמה הוא מלחמתה של תורה: **אליבא דהילכתא.** לא היה זוכה לומר דבר המתקבל: **מאן דמפריט חטאיה.** לרבים נראה שאינו (ה) נכלם בדבר: **דלא ליחשדו אחוהי.** שלא יהו שאר אחיו נחשדין מאביהם: **שמע מינה כותבין שובר.** ופלוגתא דרבי יהודה ורבי יוסי היא בבבא בתרא (דף קע.) דקאמר רבי יהודה אין כותבין שובר אלא יקרעו את השטר דאם כן צריך זה לשמור שוברו מן העכברים: **תני מקרעת.** שטר כתובתה: **במקום שאין כותבין כתובה.** אלא סומכין על תנאי בית דין שתקנו לבתולה מאתים ולאלמנה מנה וכשמגרשה מוציאה גיטה וגובה בו וכשנתאלמנה מביאה עדי מיתה וגובה והתם כיון דלא אפשר מודי רבי יהודה שכותבין שובר דטוב לו שיהא בידו קלף ראיה שפרע כדי שלא תחזור ותביא עדי מיתה אחרים בבית דין אחר ותתבענו:

התם

מה להלן בשבעים ואחד. תימה אמאי לא תני להו לסוטה וזקן ממרא בפ"ק דסנהדרין (דף ג.) בהדי הני דהוו בב"ד של שבעים ואחד וי"ל משום דגמר של סוטה וזקן ממרא לא היה בבית דין של שבעים ואחד: **מה** להלן בבית דין של שבעים ואחד. קשיא כיון דילפינן מזקן ממרא אית לך למימר גבי סוטה שהמקום גורם כמו גבי זקן ממרא ולכך היו מעלין אותה ללשכת הגזית א"כ פסקו המים המרים מיום שגלתה סנהדרין ושנה לה בתנות כדאמר בפרק היו בודקין (סנהדרין דף מא.) לפי שלא רצו לדון דיני נפשות לפי שהמקום גורם ובפרק בתרא דמכילתין (לקמן דף מז.) אמרינן דרבן יוחנן בן זכאי הפסיקן וקודם גלות סנהדרין אומר בפרק היו בודקין (שם מא.) דרבן יוחנן בן זכאי תלמיד יושב לפני רבו היה ולא מקרי רבן ונראה דמיום לא היה מעכב ואם לא היו מאיימין כלל אעפ"כ היתה סוטה הילכך היתה נוהגת אפי' לאחר גלות:

לא עבר זר בתוכם. פירש ר"י(ו) בשם רבי שמואל היינו במלוקת יחזקאל שראובן ויהודה סכנים: **שמעת** מינה כותבין שובר. תימה והא הכא לא אפשר בלא שובר אם היא אומרת אבדה כתובתי במה יכוף אותה להחזיר כתובתה בשלמא לוה בעלמא מעכב הפרעון עד שיחזיר מלוה את השטר אבל כאן אין פרעון שהרי כאן אבדה כתובתה והיכא דלא אפשר דברי הכל כותבין וי"ל שהיה יכול לעכב את הגט אללו עד שתחזיר לו הכתובה אבל תימה לפום מאי דמסיק במקום שאין כותבין כתובה כותבין שובר למה לי למיכתב שובר יקרע הגט ויכתוב עליו גיטא דנן דקרענוהו לא משום דגיטא פסולא הוא אלא דלא תהדר ותגבי ביה וזימנא אחריתי כדאמרינן בפ' הכותב (כתובות דף פט:) ובפרק קמא דבבא מציעא (דף יח.) וי"ל דהכא איירי מן הסכנה ואילך דאמר בפרק הכותב (כתובות דף פט:) דגובה בעדי גירושין אפילו בלא גט: **אמר** רבא במקום שאין כותבין כתובה עסקינן. מקשים הא במקום שכותבין אין כותבין שובר ובגט פשוט (ב"ב ד' קעא:) אמר ה"ג מסתברא דכותבין שובר דאי אין כותבין יאכל הלה ותדי א"ל אביי אלא מאי כותבין אבד שוברו יאכל הלה ותדי א"ל רבא אין עבד לוה לאיש מלוה אלמא דקיבל אותה סברא דכותבין ונראה דרבא ס"ל כותבין אבל הכא לחייה בעלמא הוא דליכא למשמע מהכא דכותבין שובר:

ששם

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ג מהל' סוטה הלכה ד סמג עשין נו:
לט ב מיי' שם הל' יא:
מ ג מיי' שם הל' ה:
מא ד מיי' שם הל' ו:
מב ה מיי' שם הל' ה:
מג ו ז מיי' שם פ"ד הל' ה סמג שם:
מד ח מיי' שם פ"ג הלכה ג:
מה ט מיי' פ"ב מהל' תשובה הלכה ה וטוש"ע א"ח סי' תרז סעיף ב בהג"ה:

◆

תורה אור השלם

1. וְהִשְׁבַּתִּי זִמָּה מִן הָאָרֶץ וְנִוַּסְּרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה כְּזִמַּתְכֶנָה: יחזקאל כג מח
2. אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְיָ וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת: במדבר ה ל
3. עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַּעֲשֶׂה לֹא תָסוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל: דברים יז יא
4. אֲשֶׁר חֲכָמִים יַגִּידוּ וְלֹא כִחֲדוּ מֵאֲבוֹתָם: איוב טו יח
5. לָהֶם לְבַדָּם נִתְּנָה הָאָרֶץ וְלֹא עָבַר זָר בְּתוֹכָם: איוב טו יט
6. וַיַּכֵּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צָדְקָה מִמֶּנִּי כִּי עַל כֵּן לֹא נְתַתִּיהָ לְשֵׁלָה בְנִי וְלֹא יָסַף עוֹד לְדַעְתָּהּ: בראשית לח כו
7. יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמֹת וִיהִי מְתָיו מִסְפָּר: דברים לג ו
8. וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמַר שְׁמַע יְיָ קוֹל יְהוּדָה וְאֶל עַמּוֹ תְּבִיאֶנּוּ יָדָיו רָב לוֹ וְעֵזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה: דברים לג ז

◆

תוספות ישנים

לבדם נתנה הארץ פ"ה יהודה זכה למלכות בתוספתא דברכות (פ"ד) קאמר דראובן נטל תחלה חלק בעבר הירדן: היו עצמותיו מגולגלין פ"ה איבריו היו מתפרקין בארונו מפני שנדה את עצמו בערבונו של בנימין והחטאתי לך כל הימים אפי' לעולם הבא ומהכא נפקא לן נידוי של תלמיד חכם אפילו על תנאי בא ליה: מי גרם שיודה יהוד' פ"ה דאמרי' במדרש ר' תנחומא כשעה שאמר יהודה צדקה ממני אמר ראובן גם אני בלבלתי יצועי אבי ועכשיו יחי ראובן שלדו קיימת כאילו הוא חי וזאת ליהודה בתמיה שעצמותיו מגולגלין: על איברי לשפא למקום שנתקו משם כמו רשף מדוכתיה: מאן דמפרש חטאיה. והתם (יומא פ"ו) רמי כתוב אחד אומר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתוב אחר אומר יודה ועוזב ירוחם. לא קשיא כאן בחטא המפורסם טוב לו להודות לרבים (א) דנראה שאינו נכלם בדבר. ש"מ ממתני' כותבין שובר ופלוגתא היא (ב"ב קע.) רבא אמר במקום שאין כותבין. קשה דהא רבא גופא אמר בגט פשוט דכותבין שובר משום דעבד לוה לאיש מלוה והכא משמע דליכא ליה. וי"ל דאית ליה דכותבין והא דקאמר הכא במקום שאין כותבין דיחוי בעלמא הוא כלומר מהא לא תפשוט מידי דאיכא לאוקמא במקום שאין כותבין:

מסורת הש"ס

א) עירובין נח. [ועי' תוספות לקמן ח: ד"ה ואח"כ], ב) [תוספתא פ"א], ג) ב"ק לב. מכות יא: ע"ש, ד) [צ"ל יוחנן וכ"ה בע"י], ה) [צ"ל ולמיטרח כך איתא בשאלתות פ' מקץ סי' ל], ו) ברכות לד: ע"ש, ז) [כתובות פט. עוד שם עז: ע"ש], ח) [דף ח:], ט) [במדבר ה], י) [צ"ל נידוי על תנאי צריך הפרה].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי גרם לראובן שיודה יהודה. נ"ב כתבו התוס' בפ' החובל דף צ"ב ע"א דאמר במדרש וישב ראובן אל הבור מלמד שעסק בשקו ובתעניתו על שבלבל יצועי אביו וזה היה קודם מעשה תמר מ"מ לא הודה ברבים עד אחר שהודה יהודה עכ"ל: (ב) שם וזאת ליהודה שמע כצ"ל ותיבת מיד נמחק: (ג) שם דלא ליחשדו אחוהי בהדיה: (ד) רש"י ד"ה למתיבתא לישיבה של מעלה הס"ד ואח"כ מ"ה למשקל וכו' וליתן עם שאר חכמים הס"ד: (ה) ד"ה מאן וכו' שאינו בוש ונכלם: (ו) תוס' ד"ה לא וכו' פירש ר"י. נ"ב וכן פי' רש"י באיוב ט"ו וע"ש:

◆

גליון הש"ס

גמ' ורמינהו כדרך שמאיימין עליה. עיין לקמן דף יד ע"ב תוד"ה אי משום.

◆

מוסף רש"י

מאי דכתיב יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה. מה ראה למסוך יהודה לראובן ומה ראה להתחיל בלשון וזאת ליהודה, אלא לפי שהיו עצמות כל השבטים שלהן קיים ושל יהודה מגולגלין, אמר לשון זה יחי ראובן, כלומר ראובן שלדו קיימת כאילו הוא חי, וזאת תהיה ליהודה שהם מגולגלין (מכות יא:). עצמות כל השבטים עלו ממצרים ונשאום בניהם במדבר, וזהו שאמר יוסף לאחיו (שמות יג) והעליתם את עצמותי מזה אתכם, עם עצמותיכם (שם). כל השבטים עלו עצמותיהם ממצרים ונקברו בארץ ישראל, שנאמר והעליתם את עצמותי מזה אתכם, משמע שאף עצמותיהם העלו, ולא נכתב יוסף אלא להודיעך שכחו של משה, שכל ישראל נתעסקו בביזה והוא עסוק במצוה (ב"ק צב.). מגולגלין בארון. לא היה שלדו קיימת ומחוברת מפני נידוי דקאמר ליה ליעקב (בראשית מג) אם לא הביאותיו אליך וחטאתי לך כל הימים, ואע"פ שנתקיים התנאי, נפקא לן במסכת מכות (יא:) קללת חכם אפילו על תנאי היא באה (ב"ק צב.). לשפא. נכנס כל עצם ונתחבר למקומו שאף משם. לשפא, לשפות, ששייט שדונה בלע"ז, כמו (חולין מב:) שף מדוכתיה (ב"ק צב. ובע"ז מכות יא.). משקל ומטרח. לישא וליתן (שם). ידיו רב לו. יהא לו כח לריב ריבו נגד חבריו (שם). לא הוה קא סלקא ליה. כלומר לא היה עולה בידו לומר שמעתתא אליבא דהלכתא, לא הוה מסיימא שמעתתא לומר מילתא דתהא הלכתא כוותיה (ב"ק צב.).

א) נראה דצ"ל כדי שיתכסו אבל בחטא שאינו מפורסם טוב לו שלא יגלה חטאו דאם מגלה החטא נראה שאינו נכלם כלל בדבר.